

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

שמות תשע"ו

פרשת שבוע

ואלה שמות בני ישראל, איך נכנסים לרשימה?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בשבועות האחרונים (**בפרשות וישב, מקץ, ויגש**) עסקנו בבעיית הגיור של אזרחי ישראל, בעיקר במי שאינם זקוקים לגיור אלא לעזרה בהוכחת יהדותם. בשבוע האחרון, **בפרשת ויחי**, עסקנו באזרחי ישראל - צאצאים ביולוגים לאב יהודי, שאינם אינה יהודיה.

הפעם נעסוק בשאלה הכללית: מהי הדרך המומלצת, לעני"ד, לטיפול בסוגיה החשובה של הגיור? במציאות ימינו, החברה הדתית, על כל גווניה ומגזריה במדינת ישראל, איננה רואה בנושא הגיור תחום חשוב, מן המעלה הראשונה. לכל מגזר יש נושאים אחרים שנמצאים מבחינתו בראש סולם סדרי העדיפויות הלאומי. כדי לשנות זאת, על מדינת ישראל ומנהיגיה הפוליטיים מצד אחד, ועל המנהיגות התורנית מצד שני, לפתוח במסע הסברה נרחב, שמטרתו להפוך את בעיית הקליטה הרוחנית של העולים, בעיקר מברית המועצות לשעבר, הזקוקים לגיור, לפרויקט לאומי שיתפוס מקום חשוב בסדר היום הציבורי. אי עשיה בתחום זה מתוך ציפייה (חסרת שחר) שהעניינים יסתדרו מעצמם, היא לקיחת סיכון גדול והתעלמות מסכנת ההתבוללות, כאן במדינת היהודים.

כיום, מי שפונה אל בתי הדין לגיור, מופנה לשנת לימודים באולפני הגיור. במקרה הטוב, הוא גם מופנה למשפחה מאמצת שתפקידה ללוות את המתגייר בדרכו אל היהדות. אולפני הגיור מלמדים את המועמדים הלכות רבות שהמועמד אמור להבחין עליהם (אין לזה כל מקור הלכתי). זאת, למרות הבעיה ההלכתית שבלמוד תורה למי שאינו יהודי. אמנם, רוב רבני ישראל פסקו שבדיעבד, בליט ברירה מותר לעשות זאת (עיינו גם שו"ת במראה הבזק ח"א תשובה עה וח"ב תשובה עו). אם המועמד לא יעבור את המבחן, בית הדין לא יתקדם בהליך הגיור.

לאחר שהמועמד או המועמדת הצטרפו לעם ישראל, איש אינו מטפל בהם או מעודד אותם לחיות חיים יהודיים שלמים. אין גם שום אפשרות לאחוז יותר באמצעים שיאכפו על המתגייר ללמוד, לשמור ולעשות מאחר ותקציבי הגיור מופנים לזמן שקודם לגיור ולהפעלת בתי הדין. (כל הרעיון של אכיפה וניצול סמכות מעמדה של כוח, באופן כללי ובמיוחד בנושא כה רגיש, צריך עיון גדול) זו אחת הסיבות לכך שחלק גדול מהגרים איננו ממשיך לשמור מצוות.

עובדה זו גורמת לשתי תגובות. הציבור שמגדיר עצמו כשומר מצוות נפגע, כי הוא רואה עצמו כ"מרומה" וממילא המוטיבציה לעסוק יותר בנושא, נפגעת. ולא פחות גרוע, בעיני המתגיירים הגיור הופך לחוכא ואיטלולא, ואינו יוצר מוטיבציה אצל מתגיירים פוטנציאליים נוספים. התוצאה הגרועה ביותר היא, שחלק מהדיינים של מדינת ישראל (מיעוט קטן) מנסים לבטל גיורים, אפילו שנים רבות אחרי הגיור, מה שמנוגד להלכה (ב%99 מהמקרים) ומנוגד לכל ערך של אנושיות וחמלה (בוודאי כשיש צאצאים למתגייר או למתגיירת).

לכן, נראה להציע להעביר את נקודת הכובד של המאמצים והטיפול, לזמן שאחרי הגיור. לפני הגיור, יש להיצמד למה שפסק הרמב"ם ואחריו המחבר בשו"ע:

"ומודיעין אותו עיקרי הדת שהוא ייחוד השם ואיסור עבודת כוכבים ומזלות (עיקרון רוחני המקובל על כל המתגיירים), ומאריכין בדבר הזה (שהרי זה שורש היהדות, האמונה בא-ל אחד) ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ואין מאריכין בדבר זה (!!!), ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופיאה (שימת דגש על עזרה לזולת - מצוות חברתיות) ומעשר שני (החיוב להשקיע זמן ומשאבים לצרכים רוחניים), ומודיעין אותו עונשן של מצוות, ... ואין מרביץ עליו, ואין מדקדקין עליו, שמא יגרום לטרדו ולהטותו מדרך טובה לדרך רעה **שבתחלה אין מושכין את האדם אלא בדברי רצון ורכים וכן הוא אומר** **חבלי אדם אמשכם ואח"כ בעבותות אהבה**".

(רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד ה"ב, שולחן ערוך יורה דעה הלכות גרים סימן רסח סעיף ב.) אחרי הרגע המרומם והמרגש של קבלת מצוות, יש להמשיך את החיבוק החברתי והקהילתי ולדאוג לכך שמי שהכריז שהוא נכנס לתהליך של שמירת מצוות, יוכל באמת לממש זאת.

למשימה חשובה זאת צריכים להתגייס רבני הערים והשכונות, ראשי הישיבות, הכוללים, המכינות והמדרשות, בשיתוף אנשי הצוות, התלמידים ובני הקהילות.

ההליך חייב להיות בסבלנות רבה, בדרכי נועם ובעבותות של אהבה. אם החברה הדתית בישראל תתגייס לכך, יש סיכוי יותר גדול להצליח וממילא יותר מועמדים יפנו להליך זה.

לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל	לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
--	--	---	--	---

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב **הרב ראובן אברמן** זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכלל הבחינות. לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

האם גט מזהב יכול לשמש גם כפירעון כתובה

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (גיטין כ עמוד ב) הביאה את שאלתנו של רבא לרב נחמן, מהו הדין כשאדם נותן לאשתו גט מזהב, ואומר לה ששווי הגט ישמש לפירעון כתובתה, האם האישה מגורשת בגט זה, או לא. רב נחמן ענה לו שהגט כשר, וגם את הכתובה האישה מקבלת, והבעל נפטר מתשלום נוסף עבור הכתובה.

רשב"א (ד"ה אמר ליה) הביא את דברי רבא בהמשך הגמרא שמציין שאישה אינה מתגרשת אם בעלה נותן לה גט ואומר שהנייר יישאר להיות שייך לו, ורק האותיות שבגט שלה. **והקשה** שגם כשאדם נותן גט לאישה, ואת החומר שממנו עשוי הגט, הוא לא נותן לה בתור גט, אלא נותן לה בתור פירעון החוב, הוא בעצם אומר שהגיליון יישאר שלו, ואותו הוא נותן לה לצורך אחר, ואם כן הגט צריך להיות פסול באופן זה?

תירץ הרשב"א שאמנם, אם אכן כוונת הבעל לתת לאשה את הגט רק לצורך פירעון הכתובה, האישה לא תהיה מגורשת, ורק אם הבעל נותן לאישה את הגט על מנת שהיא תתגרש בו, רק שהוא אומר לה שהוא נותן לה גט בשווי גבוה, והוא מבקש שהיא בתמורה תמחל לו על הכתובה, אז הגט מועיל.

רמב"ם (גירושין ח, טו) לא הזכיר כלל בדבריו שהאישה מוחלת בתמורה, והאחרונים נדרשו לשאלה מדוע. **מעשה רוקח (שם) ורש"ש (על הגמרא שם) ביארו** שניתן לתרץ את קושיית הרשב"א בדרך אחרת: במקרה שהבעל משאיר את הנייר שלו, יוצא אכן שה'אותיות פורחות באוויר', אך כאן הבעל נותן לאשה את שטר הגט, אלא שהוא רוצה תוך כדי גם לפרוע לה חוב אחר, ואין בכך כל בעיה כיון ששטר הגט בסופו של דבר יהיה שייך לאישה, והוא היה יכול לתת שטר בשווי של פרוטה ואפילו פחות, ולכן אין הכרח שהיתרה תינתן בתורת גט.

כך גם עולה מתוספות (ד"ה התקבלי) שספק הגמרא הוא האם נתינת גט חייבת להיות רק לשם גירושין, ולא לשם דבר אחר, או שהיא יכולה להיות גם לשם עניין אחר כמו פירעון הכתובה. **ומסקנת הגמרא** לפי הסבר התפארת יעקב היא שכיון שתשלום הכתובה הוא חלק ממתהליך הגירושין, לכן נתינת הגט יכולה להיות גם לשם פירעון הכתובה.

בספר 'גט פשוט' (לרב משה בן חביב סימן קכד אות מה) כתב, שלפי דברי הרשב"א, אם הבעל אומר לאשה 'התקבלי גיטך ופרעון כתובתך בזה שבגט', האישה אינה מגורשת כיון שבמפורש הוא אומר לה שהוא נותן לה את הגט לצורך פירעון, ולא בתמורה למחילה שלה.

ט"ז (אבן העזר קכד, יח) כתב שלשיטת הרשב"א פירעון הכתובה יועיל רק במקום שבו לא מגרשים בעל כורחה של האישה, כיון שהמחילה על הכתובה תלויה בהסכמתה של האישה.

סיכום: אדם הנותן גט בשווי גבוה לאשתו, ואומר לה סתם 'הרי גיטך וכתובתך' היא מגורשת, ולדעת הרשב"א זה עובד מצד מחילת האישה על הכתובה. לפי זה כתבו חלק מהאחרונים שצריך שנתנת הגט תהיה מדעת האישה, וכן שלא יאמר הבעל במפורש שהיא מקבלת את שווי הגט בתור פירעון כתובה. לעומת זאת יש שלמדו שהרמב"ם ותוספות חולקים על דברי הרשב"א, וסוברים שמסקנת הגמרא היא שנתנה כזו מועילה הן לגירושין והן לפירעון הכתובה.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

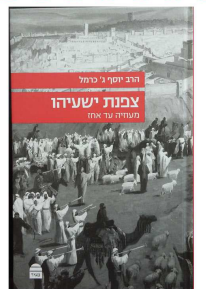

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

Tennessee, USA

טנסי, ארה"ב

מרחשון תש"ס

גיור קטנים שאביהם חזר בתשובה ונפרד מאמם, ללא גיור האם

שאלה:

יהודי נשא בערכאות גויה ונולדו להם שלושה ילדים. בזמן האחרון חזר בתשובה ושלח את הנכרית. באה לפניי שאלתו אם להשתדל בגיור הקטנים או ששב ואל תעשה עדיף?

תשובה:

ידוע ומפורסם "דאין ביי"ד מחזרין למול ולטבול את העכו"ם הקטנים מעצמן"¹ אך כאשר האב יבוא לפני בית-דין ויבקש לגייר את ילדיו הקטנים, ויש באפשרותו לגדלם אצלו בבית ולחנכם כרצונו, ודאי שיש לקבלם². ויתכן שאכן על האב לנהוג כך³, והרב יכול להמליץ לו על מהלך כזה⁴.

אך אם מבחינת חוקי המדינה הילדים יחיו אצל האם הנוכריה - אין לגיירם⁵ אלא אם כן מובטחים אנו שיתחנכו בבית-ספר יהודי דתי, ואמם אינה אדוקה בדתה, ויש להם קשר קבוע עם אביהם, באופן שסביר להניח, שכשיגדלו - יבחרו להישאר יהודים שומרי תורה ומצוות⁶.

באם אין אפשרות לגייר את הילדים בתנאים הנ"ל, אלא אם כן תתגייר האם אף היא ובני הזוג ישובו לחיות יחד, ויש לבית-הדין אומדנא דמוכח שסופה לשם שמים, וכי היא מקבלת עליה עול תורה ומצוות בכנות, ניתן לגייר עם הילדים⁷.

¹ לשון הרשב"א (כתובות יא ע"א ד"ה אר"ה).

² גמי' כתובות (שם) "בגר שנתגייר ובניו עמו", ומבואר שאז אין צריך אפילו בדעת בית-דין כדי לגיירם.

³ הראשון לציון הגרב"צ עוזיאל ("פסקי עוזיאל" סי' סה) כותב שבני יהודי מנוכרית הם בבחינת "צאן אובדות", ועלינו לקרבם ולגיירם.

⁴ על-פי "פסקי עוזיאל" הנ"ל. ונראה עוד שרק לבית-דין נאמרה ההנחיה שאין להם "לחזר ולטבול את העכו"ם הקטנים מעצמן".

⁵ עיין "במראה הבזק" (חלק א תשובה עו, לו 2 במהדורא ראשונה).

⁶ עיין "אגרות משה" (אבן העזר חלק ד סי' כו סעיף ג) המתיר לגייר בני יהודי ונוכרית הלומדים בבית ספר דתי. אף-על-פי שבביתם אין שומרים תורה ומצוות. ועיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"ג תשובה פו) שבמקום ששני ההורים גויים, הצרכנו גם שיחנכו את הילדים בבית לקיום תורה ומצוות (ולפחות שמירת שבת וכשרות). וכאן, שהאב יהודי, ניתן לסמוך על "אגרות משה" הנ"ל ועיין שם בהערה 6. ועיין עוד שו"ת "במראה הבזק" (ח"א תשובה עח, מג במהדורא ראשונה). ויש לחלק בין אם האב היהודי ממשיך בחטאו וחי עם הנכריה ולבין נדון דיין.

⁷ מפני שלגבי האיסור לקבל גרים לשם אישות. כבר כתב "בית יוסף" (טור שו"ע יו"ד סי' רסח, עפ"י תוס' יבמות כד ע"ב ד"ה לא) ש"הכל לפי ראות עיני בית-הדין, ואם מובטחים שסופם לקיים לשם שמים, יכולים לגיירם".

ולגבי איסור ה"נטען על הנוכרית" (יבמות כד ע"ב) עיין ב"אוצר הפוסקים" (אבהע"ז סי' יא סעיף ה אות כב) שיש אחרונים, שסבורים שלדעת רש"י - אם ידוע בוודאות שבא עליה בגיורתה, אין איסור.

ואף לטעם רמב"ן ורשב"א נראה שאם יש חשש שיחזור לסורו - מפני שהוא עדיין קשור לאישה ולילדיו שחיים אצלה, ניתן לגייר את האישה ולהשיאם ע"פ דברי רמב"ם בשו"ת "פאר הדור" (סי' קלב) ו"אחיעזר" (ח"ג סי' כו), אף כי שם מדברים על מקרה שעדיין האיש חי עם הנוכריה ואינו מוכן לעזבה, נראה שאם יש חשש שיחזור לסורו כנ"ל, ניתן לסמוך על היתרם).

וניתן לצרף לכאן את דברי הרב עוזיאל (שם הערה ד) על ילדי יהודי וגויה ש"הרי מזרע ישראל המה ואלה הם בחינת צאן אובדות, וירא אנכי שאם נדחה אותם לגמרי עי"ז שלא נקבל את הוריהם לגרות, נתבע לדין ויאמר עלינו "את הנדחה לא השבותם ואת האובדות לא בקשתם" (יחזקאל לד).

ועיין עוד בשו"ת "טוב טעם ודעת" לגר"ש קלוגר (סי' רל) שכותב, "שמכיון דהווי רק אסור דרבנן מכוח לזות שפתים, יש לומר דבשעת הדחק לא גזרו" (אמנם הוא מדבר שם על שעת הדחק, שיש חשש שהיהודי ישתמד אם לא יגיירו את הנוכריה). ועל זה נכתב "והאלקים יתעלה יתקן קלקולנו כמו שהבטיח, ויאסירה כל בדיליך" (הרמב"ם שם).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני רגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דוכי טעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שילוח ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן